

Kandidatuppsats i Socialantropologi,

Sociologiska institutionen,

Lunds universitet

SANK02 HT 2017

Examinator: Nina Gren

Handledare: Hilma Holm

Mellanförskap, en styrka eller svaghet?

En studie om iraniers integrering i det svenska samhället

Rebecca Persson

Abstract:

Den här uppsatsen ämnar att analysera hur iranier, som växt upp i Sverige, ser på sin egen nationella, etniska och kulturella identitet. Det kommer också att diskuteras huruvida de ser en dubbel kulturtillhörighet som en tillgång eller en nackdel. Genom att ge exempel från ett fåtal utförda intervjuer med svensk-iranier samt genom att referera till relevant forskning diskuteras iraniers inställning till möjligheten, och nödvändigheten, att integreras i det svenska samhället samt hur det möjligtvis påverkar deras iranska identitet. Utöver det diskuteras också informanternas inställning till att lära sig språket i det land man bor i samt vilken roll de anser att språket har i integreringen i ett nytt samhälle.

Nyckelord: socialantropologi, integration, identitet, mellanförskap, språk

Innehållsförteckning

Inledning	4
Syfte	4
Problemformulering	4
Frågeställningar	5
Tidigare forskning	5
Centrala begrepp (teoretisk diskussion)	7
Teoretisk diskussion	11
Metod	15
Disposition	18
Empiri/analys	20
Bakgrund	20
Vi och dem	21
Språket som nyckel till samhället	22
”Svennefierade”	24
Kulturkompetens	27
Sammanfattning och konklusion	29
Bibliografi	31

Inledning

Syfte

Syftet med den här uppsatsen är att förstå hur personer med iranskt ursprung, som växt upp i Sverige, förhåller sig till sin egen nationella, etniska och kulturella identitet samt hur problematik kring att identifiera och bekräfta, samt få bekräftat, sin respektive tillhörighet eventuellt leder till att man hamnar någonstans mitt emellan dem alla, i ett mellanförskap. Uppsatsen syftar även till att diskutera iraniers inställning till integration, och språkets roll i den, samt hur integreringen eventuellt påverkar deras iranska identitet.

Problemformulering

Då flyktingströmmen till Sverige under lång tid har pågått i varierande styrka och omfång, och det därför finns de med utländsk bakgrund som växt upp i Sverige, anser jag att det finns anledning att undersöka hur det har påverkat och influerat migranternas känsla av identitet och tillhörighet. Begreppet mellanförskap har fått ett allt större fäste de senaste åren och många med utländskt ursprung tycker att det förklarar bra hur de upplever sin tillvaro. För att demonstrera hur en viss grupp relaterar till detta har jag valt att använda iranier, som är uppväxta i Sverige, som exempel i min uppsats där jag fokuserar på mina informanternas egna upplevelser av att växa upp med dubbel kulturtillhörighet. Jag kommer att diskutera huruvida det är möjligt att tillhöra flera olika kulturer samtidigt och varför många anser att det blir problematiskt med vissa kombinationer. Jag vill även gräva djupare i hur det kommer sig att iranier verkar ha integrerats så väl i det svenska samhället och hur deras egen inställning till integrering ser ut, samt hur det eventuellt påverkar deras iranska identitet. Det kommer också att föras en diskussion kring iraniers inställning till språk som en del av integreringen.

Sverige är idag ett mycket polariserat och segregerat land. Jag kommer därför även att problematisera för det första vad som i grund och botten skapar grupperingar, som i sin tur öppnar för möjligheten av exkludering, och därmed är ett av de mest grundläggande problemen för integrering. För det andra hur integrations-politiken bidrar till att skapa polarisering mellan invandrare, flyktingar och de infödda medborgarna.

Frågeställningar

- Vilken relation har iranier i Sverige till integration? Och hur ser de på eventualiteten att förlora sin ursprungliga kulturella tillhörighet på grund av integreringen?
- Hur ser iranier i Sverige på dubbel kulturtillhörighet och mellanförskap?

Tidigare forskning

Det finns oändligt mycket forskning kring identitet och integration, många av dem är av väldigt generell karaktär och andra relativt smala fallstudier, det finns också ett stort antal diskursanalyser av integrations-politik. Jag har på olika sätt använt mig av alla tre typer av litteratur i min egen studie. Det mesta av min litteratur består av antropologiska texter/böcker men jag har även använt mig av sociologiska texter samt inkluderat Soran Ismails självbiografiska bok *Absolut svensk: En ID-handling* i jämförande syfte, han reflekterar över och analyserar liknande teman som de jag kommer att inkludera i min empiri.

För att förklara och ge en bild av hur och varför en polarisering mellan grupper uppstår har jag använt mig av Thomas Hylland-Eriksens teori om gruppidentiteter och dess uppkomster, som diskuteras i hans bok *Rötter och fötter: Identitet i en föränderlig tid* (2008). Där diskuterar han även kring minoriteter och majoriteter och deras olika identiteter.

Marita Eastmonds diskursanalytiska artikel *Egalitarian ambitions, constructions of difference: the paradoxes of refugee integration in Sweden* (2012) om paradoxerna i svensk invandringspolitik diskuterar kring att statens sätt att hantera och kategorisera flyktingar och invandrare bidrar till att förstärka klyftan mellan de nyanlända och de infödda medborgarna. Jag använder mig av denna artikeln för att ytterligare understryka polariseringens betydelse för integrationen samt peka på att integrations-politiken i sig är en del av problemet.

Peter Bergers och Thomas Luckmanns begrepp *socialisationsprocessen* är ett begrepp från deras bok *The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge* (1991). Socialisationsprocessen ger ett teoretiskt perspektiv på människans individuella sociala och kulturella utveckling och utformande. Även om varken boken eller begreppet är inriktat på integration anser jag att det går att applicera på temat för att förklara hur djupt rotat i

individens integrations-problematik *kan* vara. Jag använder även deras begrepp *resocialisering* för att beskriva hur man skulle kunna förklara en lyckad individuell integrering.

Mark Graham och Shahram Khosravis artikel *Home is where you make it: Repatriation and diaspora culture among iranians in Sweden* (1997) om den iranska diasporan i Sverige beskriver bl.a hur exil-iranier ofta hamnar i ett tillstånd av ”*in-betweenness*”, vilket är den engelska versionen av mellanförskap. De formulerar begreppet som ett tillstånd mitt emellan två kulturer. De påpekar dock också att det inte behöver betyda lidande, att mellanförskap även kan innebära kreativitet och vision. De ger även en bred beskrivning av svensk-iraniers bakgrund, utbildningsnivå, orsak till emigrering och inställning till integration vilken talar för att iranier integreras väl i det land de emigrerat till eftersom de väljer att bli relativt västerländska och sekulariserade. Graham och Khosravi ger också sin syn på vilka personer som valt att fly från Iran och lägger fram två olika kategorier, vilka jag kommer beskriva i bakgrunds-kapitlet.

Då min egen studie är mycket begränsad både tidsmässigt och i omfång kommer jag att använda mig av Graham och Khosravis artikel om den iranska diasporan i Sverige för att styrka mina egna observationer kring iranier och deras inställning/relation till integration. Vad jag dock anser saknas i deras artikel är intervjuer med svensk-iranier, vilket jag kan tillföra med mina egna informanter. Deras artikel tjänar därför bra som ett bredare underlag om iranier medan mina, relativt få intervjuer, kan ge en mer personlig infallsvinkel på individnivå.

Den empiri jag främst baserar mina hypoteser på, utöver mina intervjuer, är Christina Spännars bok *Med främmande bagage: Tankar och erfarenheter hos unga människor med ursprung i annan kultur eller Det postmoderna främlingskapet* (2001). Spännar har gjort en studie med liknande tema som det jag ämnar att undersöka. Hon har intervjuat flertalet informanter med olika kulturella bakgrunder om deras relationer till och uppfattningar om bl.a främlingskap, språkets betydelse och hur de upplever det att tillhöra två olika kulturer. Det som dock skiljer våra studier åt (förutom den uppenbara skillnaden i omfång, teori och fördjupning) är dels att hennes studie är utförd för 16 år sedan och det därför finns anledning att tro att mycket har förändrats sedan dess, vilket ger mig en anledning att undersöka det vidare. Hon har också blandat informanter från olika kulturer medan jag endast fokuserar på iranier, vilket visar sig göra en viss skillnad.

Hanna Wittrocks avhandling *Säg inte mötesplats! Teater och integration i ord och handling* behandlar i första hand teater som integrations-projekt och problematiserar diskursen och genomförandet av dessa projekt på alla nivåer. Jag kommer mycket kort att använda mig av hennes argument kring diskrepansen mellan integrations-projektens diskurs och genomförande samt hur målgrupperna, enligt henne, alltid blir underordnade den diskurs som snarare ser till att ”anpassa” och förändra invandrarna än till deras behov och redan befintliga kompetens.

Karen Fog Olwig argumenterar i sin artikel *‘Integration’: Migrants and Refugees between Scandinavian Welfare Societies and Family Relations* för att integrations-begreppet i Skandinavien har utvecklats från att innebära hur väl invandrare lyckats integreras via jobb, utbildning samt förmåga att försörja sig själva till att bli en emisk term där integreringen snarare mäts i invandrarnas förmåga att anpassa sig efter sociala normer och värderingar. Med andra ord argumenterar hon för att integrering, i vardaglig betydelse, nästan blivit synonymt med assimilering. Jag använder hennes argument för att förklara hur jag själv definierar ordet integration, så som det används i uppsatsen.

Jag kommer även kort att använda mig av Gårdman, Johansson, Seyfeddini och Sundéns bok *Muslimers integrering i det svenska samhället: En diskussion, ur fyra perspektiv, som behandlar livsvillkor och identitet* där de, som titeln antyder, diskuterar hur muslimer förhåller sig till integrering i olika delar av samhället. Bland annat diskuterar de varför vissa muslimska föräldrar i Sverige väljer att sätta sina barn i muslimska friskolor och hur de resonerar kring det valet.

Centrala begrepp (teoretisk diskussion)

För att förenkla förståelsen för resten av uppsatsen vill jag börja med en diskussion kring de begrepp jag kommer att använda mig av. De mest relevanta begreppen, som jag känner behöver definieras innan jag använder dem, är kultur, integration, etnicitet, nationalitet, identitet och mellanförskap. Jag anser att dessa begrepp är viktiga att definiera dels för att de kan betyda olika saker i olika kontexter, men också för att jag upplever att vissa av begreppen

i vardaglig mening smälter ihop med varandra och ibland uppfattas som synonyma. Ett klargörande om hur jag kommer att använda begreppen är därför högst nödvändig.

Zygmunt Bauman definierar begreppet *kultur* som en slags referensram för att orientera sig i olika strukturer, han menar att vi människor både skapar strukturerna och lär oss att orientera oss i de redan existerande. Alla dessa strukturer sammantagna skapar en kultur och den specifika kulturens referensramar.

” Thus the peculiarity of man consists in his being a structure-generating and structure-oriented creature. The term ‘culture’ in its generic sense stands for this exceptional ability.” – Zygmunt Bauman (Spännar 2001, s. 97)

Bauman menar att det finns flera olika typer av kultur-begrepp och menar att det allra vanligaste är det särskiljande kultur-begreppet, alltså att vi definierar och ser vår egen kultur genom att jämföra den med en som är annorlunda (Spännar 2001, s. 90-91, 122). Detta är den mest centrala betydelsen av begreppet i min text. Faktum är att Amir, en av mina informanter, under vår intervju till och med uttrycker det som att han inte ens kände sig som iranier förrän han kom till Sverige, innan det var han bara Amir. Han blev alltså medveten om sin egen kulturella identitet först när den kom i kontrast med Sverige och den svenska kulturen. Definitionen av kultur, som det används i min text, innebär alltså de strukturer, värderingar, normer, regler och traditioner som varje kultur innehar och som uppfattas som annorlunda mot andra kulturer.

Integrations-begreppet i Skandinavien innebar i sin ursprungliga form hur väl en immigrant lyckats bli inorporerad i samhället via exempelvis utbildning och jobb samt förmågan att ekonomiskt försörja sig själv. På senare år har denna definition övergått i en emisk term där integrationens framgång snarare mäts i immigrantens anpassningsförmåga till sociala normer och värderingar, enligt den mest dominanta diskursen, än förmågan att kunna försörja sig (Fog Olwig 2012). Karen Fog Olwig menar att integration idag nästan används som en slags måttstock på hur ”äkta” en medborgare är och i förlängningen vem som hör hemma i samhället och ej, det används alltså i princip synonymt med assimilering (2012). Integrering i Sverige innebär inte längre bara att lyckas på pappret, man måste dessutom rätta in sig i ledet efter sociala normer och värderingar för att bli erkänd som en ”äkta medborgare”. Detta är också den definition av integration som jag kommer att använda mig av i resten av uppsatsen

då jag anser att det är den definition som majoriteten syftar på när begreppet används, och därmed även mina informanter.

Begreppet *etnicitet* är svårt att definiera då ordet har många olika betydelser och dessutom är ett mycket laddat begrepp. Ordet *ethnos* kommer ursprungligen från grekiskan och betyder ”folk”, det användes från början för att beskriva andra folkslag än det egna, vilket har levt kvar väldigt länge och är enligt mig än idag en av de vanligaste definitionerna, framförallt i västvärlden (URL 2). När man pratar om etniska folkslag menar man oftast etniska minoriteter, medans västvärldens folkslag oftare benämns med sin nationalitet. Att tillhöra en viss etnisk grupp/folkslag kan antingen bestämmas av rent fenotypiska egenskaper/utseenden eller ha med kultur, traditioner och ursprung att göra, ofta en kombination av dessa. Det centrala i en etnisk tillhörighet, enligt mig, är vilket folkslag man själv identifierar sig mest med. Problemet med etnicitet är dock att ens egen identifiering inte alltid stämmer överens med hur andra identifierar en, vilket kan skapa problematik då det är svårt att ”bekräfta” sin etnicitet på annat vis än hur man själv uppfattar sig. Diskrepansen som uppstår mellan andras uppfattning av en samt den egna uppfattningen är en av delarna i vad jag här nedan kommer att beskriva som *mellanförskap*. Det går givetvis att diskutera i oändlighet om huruvida man måste ha en gemensam historia och blodsband med den etnicitet man identifierar sig med, detta är dock något jag inte har möjlighet att fördjupa mig i i denna uppsats då omfånget är mycket begränsat.

Min ståndpunkt är att alla har både en nationell och en etnisk tillhörighet och att de båda inte alls behöver vara samma, men kan vara det. Man kan alltså både vara etnisk iranier och svensk medborgare eller etnisk svensk och svensk medborgare, eller vilken annan kombination som helst för den delen. *Nationalitet* är, med min definition, alltså inte mer komplicerat än vilket land man är medborgare i. Det är möjligt att ha flera nationaliteter eftersom man kan ha flera medborgarskap, men kort och gott är ens nationalitet helt enkelt den som står i ens officiella handlingar, så som i passet (URL 3).

Identitet går att definiera på många olika sätt beroende på i vilken kontext det används. När jag använder begreppet menar jag hur en person själv identifierar sin tillhörighet till olika kategorier så som kulturer, etniciteter, kön, sexualitet, politisk ideologi eller andra typer av kategorier. Med andra ord är identitet, enligt min definition, olika delar av en själv som bestämmer vem man är och vad man står för. En identitet är alltså inte bara en enstaka

kategori, det är flera olika beståndsdelar som tillsammans utgör en person. Jag identifierar exempelvis mig själv som en svensk heterosexuell kvinna, men det är också en del av min identitet att jag är högerhänt, en mellansyster och att jag brinner för socialantropologi och musik. En identitet, precis som en kultur, utgörs av vad som gör mig till den jag är men även vem jag inte är i jämförelse med andra. Kort och gott definierar jag identitet som hur en person definierar sig själv i förhållande till olika tillhörigheter. De andra centrala begreppen; kultur, etnicitet och nationalitet är alla därför olika kategorier av vad som definierar en identitet.

Mellanförskap är ett begrepp som jag förstod fullt ut först efter att ha intervjuat mina informanter. Precis som ordet i sig antyder är det en känsla av att identifiera sig själv med flera, kanske motsättande, kategorier men inte riktigt känna sig fullt ut hemma i någon av dem, man hamnar någonstans mitt emellan. Nästan alla mina informanter beskrev att de i olika sammanhang inte blivit fullt ut erkända som svenskar, men de blir inte heller erkända som iranier i Iran när de är där och hälsar på. Trots det känner mina informanter tillhörighet till båda kulturerna. När jag frågade Mahsa, en av mina informanter, om hennes relation till begreppet berättade hon att hon aldrig hört talas om det förrän för några år sedan då hon läste en artikel av Navid Modiri, som är en iransk föreläsare och samtalsaktivist, där begreppet användes och förklarades. Hon berättade att det var nästan som en lättnad då det satte ord på så många känslor hon har och har haft.

Som jag har förstått det verkar känslan av mellanförskap hänga tätt ihop med identitet. Känslan verkar uppstå som starkast när identifieringen känns osäker eller tvetydig, alltså när man själv inte riktigt vet vilken kategori man tillhör eller vill tillhöra. Men också när man vet vilken kategori man tillhör men den inte blir erkänd av andra, exempelvis som Neda och Nazanin som är födda i Sverige men ändå får sin nationalitet ifrågasatt. De har sedan de föddes varit medborgare i Sverige, men blir ändå inte erkända som svenskar av alla. Dessa dilemman är vad som leder till känslor av mellanförskap, att inte känna gemenskap eller att inte bli insläppt i gemenskapen man själv anser sig tillhöra.

Teoretisk diskussion

De två viktigaste byggstenarna i en grups skapelse och bibehållning är för det första att ha en gemensam nämnare, alltså att man har något gemensamt med övriga personer i gruppen så som att vara svensk, att älska fotboll, att vara en hundmänniska, att älska Star Wars osv. För det andra att det finns människor som *inte* är likadana eller tycker likadant. Thomas Hylland-Eriksen beskriver grupper som ett omvänt kylskåp, en metafor som från början myntades av Peter Normann Waage, dvs att de skapar värme inåt och kyla utåt. För att en grupp ska kunna vara en grupp innebär det onekligen att vissa personer inkluderas i gemenskapen och andra exkluderas, om det inte hade funnits någon gräns hade det inte heller funnits någon grupp (Hylland-Eriksen 2008, s. 9-13). Med andra ord, för att det ska kunna finnas ett ”vi” måste det alltså också finnas ett ”dem” (Hylland-Eriksen 2008, s. 54).

Det finns även två centrala funktioner som skapar grupp-sammanhållning och har en centripetal effekt på grupper, det ena är kärlek eller passion för det man har gemensamt vilket skapar värme inåt. Det andra är att ha ett gemensamt hat mot saker utanför gruppen och/eller att utomstående personer, saker eller åsikter på ett eller annat sätt hotar gruppen. Det skapar istället kyla utåt, men likväl starkare sammanhållning (Hylland-Eriksen 2008, s. 49-67). Man skulle också kunna påstå att det omvända kylskåpet och grupperna bestäms av *habitus*, alltså att personer med samma *habitus* gärna bildar grupper med varandra samtidigt som de stänger ute de med ett annorlunda *habitus*. Den här teorin appliceras med lätthet på olika etniciteter och kulturer i Sverige. Om vi tar högerextremister som exempel så har de någon form av alla ovannämnda funktioner i sin sammanhållning. De har en gemensam kärlek för Sverige och den svenska kulturen, även om just kärleken för Sverige är det motivet i deras ideologi som är lättast att ifrågasätta. De har också ett gemensamt hat mot dem som de inte definierar som svenskar, dessa personer bedöms dessutom som ett hot mot den kultur de gemensamt älskar.

Hylland-Eriksen menar dock att alla identiteter inte är självvalda, dvs att alla möjligen inte bekräftar den identiteten man själv identifierar sig med. Eller tvärtom att andra identifierar en som något man själv inte relaterar till (2008, s. 53-54). Han argumenterar också för att minoritets-identiteter är lättare att identifiera än vad majoritets-identiteter är eftersom de sticker ut från mängden, vilket ytterligare förstärker klyftan mellan ”oss” och ”dem” i integrations-sammanhang (2008, s. 56).

Polariseringen mellan ”oss” och ”dem” leder oundvikligen till exkludering i olika former. Marita Eastmond menar att Sveriges integrations-politik delvis bidrar till att skapa polarisering eftersom dess policy har ett fokus på det som är annorlunda hos invandrare samt fokuserar på att ”hjälpa” dem att bli mer som svenskar så att de kan passa in bättre, istället för att se till deras behov, egenskaper och kompetenser. På så sätt bidrar policyn också till att förstärka stämpeln på dem som annorlunda eftersom diskursen innebär att de behöver hjälp att förändras för att passa in i vårt samhälle (Eastmond 2012, s. 100). Eastmond problematiserar också att kvalifikationerna för jämställdhet i Sverige i många fall är samma som att vara likadan och att vissa typer av olikheter därför likställs med avsaknad/brist på egenskaper och/eller kompetens, eller till och med som en anomali (s.112). Att vara olik från det generella svenska habituset klassas alltså som att vara otillräcklig eller outvecklad.

Hanna Wittrock menar också att det finns en stor klyfta mellan integrations-projekts offentliga diskurs och målgruppen, alltså att lite hänsyn tas till invandrarnas/flyktingarnas behov och att fokus, likt Eastmonds argument, istället hamnar på att ”hjälpa dem passa in”. Hon menar också att det finns en diskrepans mellan projektens diskurs och dess verklighet, med andra ord att det som planeras i teorin inte fungerar i verkligheten, samt att målgruppen trots detta är ständigt underordnad diskursen då den i princip anses vara doxisk och dessutom ofta är obligatorisk (2011, s. 18).

Michael Lipsky och Michael Herzfeld påpekar också bristerna i integrations-politiken genom att kritisera kategoriseringarna ”invandrare” och ”flykting” som man använder i välfärdssystemen. De menar att det skapas en diskursiv gränsdragning mellan ”oss” och ”dem” och att det per definition placerar dem i en annan kategori än de ”vanliga” medborgarna, vilket i sin tur ökar risken för exkludering (Eastmond 2012, s. 101).

Misslyckandet att integrera nya medborgare i samhället leder, utöver polariseringen i sig, också till känslor av främlingskap gentemot invandrarna. Lika lite som invandrarna ”lyckas passa in” lyckas de infödda svenskarna också att förstå och lära känna de nya svenskarna. Främlingskapet leder ofta också till en inneboende rädsla och oförståelse gentemot ”främlingarna”. Enligt Spännar är det svårt för nya personer att ta sig in i en redan existerande gemenskap eftersom de utmärker sig som just främlingar genom att tillföra egenskaper som ursprungligen inte fanns där (2001, s. 49). Georg Simmel menar också att främlingskapet förstärks av människans förmåga att framhäva de saker i andra människor som man *inte* har

gemensamt, eftersom det blir det mest uppenbara (Spännar 2001, s. 50). Om det då, enligt ovanstående teorier, endast fokuseras på att förändra de personer som är annorlunda ser den misslyckade integrationen, och påföljande segregering och polarisering, ut att vara en ond cirkel som inte ges någon chans att brytas. Främlingarna kommer att förbli främlingar tills det görs en ansats att lära känna deras behov, egenskaper och kompetenser.

All integration är dock inte misslyckad, för de personer som lyckats integrera sig i det svenska samhället kan det då innebära att man har, inte bara en, men två olika kulturtillhörigheter. Christina Spännar diskuterar mycket kring att en dubbel kulturtillhörighet är något som hon uppfattar som positivt bland sina informanter eftersom det är som att leva med två livsvärldar samtidigt, vilket i sin tur innebär att man kan se verkligheten utifrån två skilda referensramar (Spännar 2001, s. 40-41). Hon utvecklar sin teori om den dubbla tillhörigheten som något positivt genom att beskriva det som en stor tillgång, något hon kallar för *kulturkompetens*. Med kulturkompetens menar hon, som ordet antyder, att man helt enkelt har ett större spann på utsträckningen i vilken man kan förstå samhällen och kulturer (2001, s. 210). Förutom kulturkompetens menar Spännar också att hennes informanter verkar ha en högt utvecklad social förmåga tack vare sin dubbeltillhörighet (2001, s. 209).

Spännar påpekar emellertid att det i vissa fall även kan innebära extra hantering av tvetydigheter i livet att tillhöra två kulturer/leva i ett mellanförskap då det inte i alla fall leder till att man får dubbel tillhörighet genom att emigrera, det kan även innebära att man lämnar den enda tillhörigheten man har (Spännar 2001, s. 40-41). Hon berättar om att hennes informanter upplevde just förlusten av sin sociala samhörighet som det jobbigaste med emigreringen (Spännar 2001, s. 117-118).

Socialisationsprocessen är ett begrepp från Peter Bergers och Thomas Luckmanns klassiska bok om den sociala konstruktionen av verkligheten. De definierar begreppet som den ontogenetiska processen i vilken en person internaliserar den objektiva och subjektiva verkligheten hen lever i (1991, s. 150). Med det menas främst den process vi alla går igenom under vår uppväxt då vi skapar oss en uppfattning om verkligheten runt omkring oss genom våra signifikanta andra, dvs exempelvis föräldrar, syskon, mor- och farföräldrar osv. Detta kallas för den primära socialisationen och är det vi baserar och skapar vår verklighet från genom att härma de signifikanta personernas attityder, åsikter och beteenden för att göra de till våra egna (Berger, Luckmann 1991, s. 151). Den värld ett barn internaliserar från sina

signifikanta andra är, enligt Berger och Luckmann, inte en av många möjliga verkligheter utan uppfattas som *den riktiga* verkligheten, alltså den enda sanna (1991, s.154).

Den sekundära socialisationen är den som involverar resten av samhället och börjar ta fart först när barnen börjar förskolan, och därmed blir exponerade för en värld utanför familjen, och fortsätter sedan livet ut. Under den sekundära socialisationen skapas "sub-världar" som kan vara mer eller mindre i kontrast till den basala världen från den primära socialisationen (Berger, Luckmann 1991, s. 158). Berger och Luckmann beskriver att den sekundära socialisationen kan innebära problematik då den alltid hamnar "ovanpå" den primära, dvs att alla nya fakta som uppkommer under den sekundära socialisationen på något sätt måste appliceras på den redan existerande primära (1991, s. 160). Det innebär därför att det är stor risk för diskrepans mellan den primära och sekundära socialisationen då man möts av människor med andra verkligheter än en själv. Om vi i tillägg föreställer oss att de signifikanta andras verklighet härstammar från en helt annan kultur än den där barnen får sin sekundära socialisation är det inte svårt att se att diskrepansen riskerar att bli existentiell.

Utöver de uppenbara riskerna för svensk-födda barn med utlandsfödda föräldrar att drabbas, mer eller mindre, av ovanstående scenario kan detta även bli ett problem för invandrare mer generellt. Den primära socialisationen ligger till grund för vad vi ser som den objektiva verkligheten medan den sekundära socialisationen bygger på och utvidgar den verkligheten. Vuxna som flyttar till ett land med en helt annan kultur möts alltså av ännu en, helt annorlunda men lika verklig, sekundär socialisation. De normer, lagar, regler, beteenden och åsikter som innan var de vedertagna går inte längre fullt ut att applicera på den nya verkligheten de hamnat i. De upplever alltså två olika sub-världar som kanske inte alltid går att förena med varandra (Berger, Luckmann 1991, s. 149-182).

Enligt Berger och Luckmann krävs ibland en *resocialisering* för att förena dessa sub-världar till något som blir förståeligt. Resocialisering innebär att man internaliserar även den nya verkligheten man exponerats för (Gårdman, Johansson, Seyfeddini, Sundén 2002, s. 10). Resocialisering går att koppla till integration då det krävs just att man internaliserar sin nya verklighet för att kunna bli integrerad i ett nytt samhälle. Jag kommer i analys-delen att argumentera för att iranier, generellt sett, lyckats med att resocialisera sig i det svenska samhället.

Metod

När idén till denna uppsats föddes var tanken att det skulle handla om personer med utländskt ursprung, som växt upp i Sverige, och deras problematik kring identitet och integration. Då detta är ett otroligt brett ämne insåg jag fort att jag var tvungen att smalna av det ganska rejält om jag skulle ha en chans att komma fram till något av värde i min uppsats. Jag bestämde mig därför för att endast rikta mig mot personer med ursprung från mellanöstern. Det valet gjorde jag dels för att mitt intresse för temat föddes ur en fascination för min sambos upplevelser under hans uppväxt, och eftersom hans föräldrar kommer från Libanon kändes det spännande att forska om ett område där många eventuellt har liknande upplevelser. Jag valde också mellanöstern på grund av att flyktingströmmen från mellanöstern har varit stor de senaste 30 åren och det fanns därför goda chanser att hitta informanter som tillhörde min målgrupp.

Då identitet och integration är två väldigt stora och tunga begrepp blev det också snart uppenbart att även dessa behövde smalnans av och specificeras. Jag började därför intressera mig för begreppet *mellanförskap* då det ordet beskriver väldigt bra vad min sambo beskrivit för mig (jag återkommer senare i uppsatsen till vad min definition av detta begrepp är). Jag började också fundera över vad nationell/kulturell identitet innebär för en person som har två uppsättningar av dessa. Det blev därför min nya riktning i litteratursökandet och mitt nya fokus för uppsatsen.

Jag kände tidigt att för att kunna skapa mig en genuin uppfattning av detta problem krävdes det att jag pratade med personer som tillhörde min målgrupp, dvs personer med ursprung från mellanöstern som är uppväxta i Sverige. Jag började därför söka efter informanter genom att fråga runt bland personer jag känner och deras vänner, jag lade upp ett inlägg på min egen facebook-sida och i andra facebook-grupper där jag sökte personer med ovanstående kriterier samt skrev en kort beskrivning av vad jag ville prata med dem om. Jag bestämde mig även för att sätta ett krav på att informanterna skulle vara över 18 år då jag ville slippa att be om tillstånd av vårdnadshavare, men också för att jag ansåg att chansen var större att informanterna själva hade reflekterat över temat om de var åtminstone 18 år gamla.

Det visade sig att det var svårare än jag trodde att få tag på informanter och det var endast en person som anmälde sitt intresse via sociala medier. Jag lyckades dock via vänners kontakter få tag på två informanter till. Det visade sig dessutom att alla tre informanter av en slump

hade ursprung från Iran. Efter några överläggningar med min handledare bestämde vi därför att uppsatsen skulle smaldas av ytterligare genom att helt enkelt skriva om just svensk-iranier då en generalisering på hela mellanöstern inte var möjlig när alla informanter hade ursprung från ett och samma land. Genom att använda mig av ”snowball-metoden” via mina informanter lyckades jag också hitta en fjärde informant från Iran.

Att jag hade svårigheter med att hitta informanter skulle kunna vara ett tecken på att inte speciellt många iranier är intresserade av att prata om ämnet, och att de informanter jag fått tag på därför ställde upp just på grund av ett eget intresse. Det är också möjligt att det, om så är fallet, har påverkat resultatet då deras intresse inte delas av majoriteten av svensk-iranier. Möjligen är mina informanter mer integrerade än majoriteten just på grund av deras intresse för ämnet. Även om jag givetvis endast kan spekulera i vad som påverkade urvalet, och av vilka grunder mina informanter ställde upp, är det något som bör tas i beaktande och påpekas då det möjligen har påverkat mitt resultat.

På grund av att detta är en mycket komprimerad studie vill jag också påpeka att de generaliseringar jag gör i analys-delen pekar på observerade tendenser snarare än obestridliga upptäckter. Jag styrker visserligen mina observationer med tidigare forskning, men mitt eget material består onekligen endast av fyra intervjuer och kan därför endast peka ut tendenser utifrån deras perspektiv.

Intervjuerna utfördes mellan den 15 oktober 2017 och den 6 december 2017 på ett café i Malmö eller Lund. Formen på intervjuerna är en blandning mellan semistrukturerade och en friare typ av samtal. Jag hade på förhand tänkt ut ungefär vad jag ville fråga dem om och bestämt mig för att helt enkelt be dem att ”börja från början”. Genom att först och främst låta dem berätta om sina liv kunde jag bilda mig en uppfattning om dem som personer. Jag tyckte även att det kändes som en bra idé att låta dem berätta om sig själva först eftersom vi då började ganska lättsamt och sedan byggde upp en mer avslappnad stämning oss emellan innan vi kom in på de lite jobbigare och svårare frågorna. Därefter kunde jag dessutom ställa en del relevanta följdfrågor för att till slut glida in på frågorna rörande deras uppfattning om identitet, nationalitet, kultur, mellanförskap och upplevda svårigheter kring detta, både i Sverige och i Iran.

För att jag inte skulle glömma bort att fråga något viktigt, och för att snabbt komma igång med konversationen igen om det skulle bli stelt, hade jag skrivit upp några löst formulerade

frågor och stödord som jag hade framför mig under intervjun. Med informanternas tillstånd valde jag också att spela in intervjuerna för att underlätta arbetet efteråt. Då vi pratade om en del privata och känsliga ämnen under intervjuerna har jag av etiska skäl även valt att ändra namn på alla medverkande informanter samt utesluta all information som eventuellt möjliggör att de kan bli identifierade.

Två av mina informanter har kunskap och insyn i sociologi/socialantropologi, på lite olika nivåer, och har därför mer utvecklade analytiska förmågor både när det kommer till självreflexivitet och när det kommer till själva temat. Detta är något som jag upplevde dels som positivt då intervjuerna blev mycket givande och delvis självgående. Men det betyder också att de troligtvis har både tänkt på och pratat om ämnet tidigare vilket ledde till att vissa saker de berättade framstod som förutbestämda narrativ eller var baserade på analyser från långt tillbaka. Jag tog därför detta i beaktande under intervjuerna genom att ”tvinga” dem göra ytterligare analyser på det de berättat eller genom att leda dem in på mer utforskade områden för att på så sätt få mer ”färsk” information.

Jag vill här kort också presentera de informanter som är medverkande i min studie. Jag kommer givetvis att berätta mer från mina intervjuer och om mina informanter senare i uppsatsen men jag kände att det var relevant att redan här ge en bild av vilka de är. Den första jag intervjuade var Amir som är 31 år gammal och kom till Sverige som 14-åring med sin äldre bror och sin mamma. Han har sedan dess bott i Malmö och jobbar idag själv med integration. Amir har en kandidatexamen i socialantropologi och en halvt genomförd master i samma disciplin och har ett stort intresse för identitets- och integrationsfrågor. Min andra intervju var med Mahsa som är 38 år gammal och kom till Sverige 1988 som 9-åring med sin lillebror och två föräldrar, hennes pappa var politisk flykting. Mahsa har bott utomlands i många år som vuxen innan hon flyttade tillbaka till Sverige, då för att hon var gravid. Hon har också en master i sociologi. Min tredje intervju var med Nazanin som är 25 år gammal, född och uppväxt i Lund som ensam-barn. Hennes föräldrar kom till Sverige 1989 då de tvingats fly på grund av Iran-Irak kriget samt den nya regimen. Nazanin jobbar idag som säljare samtidigt som hon studerar produktutveckling. Min fjärde och sista intervju var med Neda som också är 25 år gammal och född och uppväxt i Lund, även hon som ensam-barn. Hennes föräldrar kom till Sverige 1987 respektive 1988, det tog längre tid för hennes pappa att ta sig

hit då han var politisk flykting. Neda har en kandidatexamen i kriminologi och jobbar idag som gränskontrollant men satsar på att försöka bli polis.

Utöver intervjuer har jag främst använt mig av olika typer av litteratur. Genom ovan nämnda sökningar hittade jag relativt snabbt ett stort urval av relevant litteratur inom främst sociologi och socialantropologi. Jag har som sagt också valt att använda mig av en själv-biografi där känslor kring just mellanförskap och identitets-problematik beskrivs på ett analyserande sätt och därför tjänar bra att jämföra med mina egna intervjuer och material. Då författaren till biografien, Soran Ismail, själv är kurd har han många liknande upplevelser, om än med så pass olik bakgrund att det blir en intressant jämförelse.

Under studiens tid har jag varit osäker på hur jag skulle bemöta problemet och vilken infallsvinkel jag skulle ha. Jag har också varit orolig för att jag, som etnisk och kulturell svensk, inte skulle kunna göra en verklighetstrogen analys av situationen på grund av brist av insyn och personlig erfarenhet kring emigrering samt att jag på grund av mina egna privilegier som etnisk svensk i Sverige inte skulle kunna ställa de mest relevanta frågorna. Det är möjligt och troligt att jag med min bakgrund har påverkat det resultat jag har kommit fram till. Jag är dock övertygad om att genom att här synliggöra detta samt genom att vara medveten om mina eventuella tillkortakommanden så kommer jag att vara så objektiv som det är möjligt att vara. Jag vill dock påpeka att jag inte anser att det någonsin går att vara fullt ut objektiv och understryker därför att jag inte på något sätt påstår att det är det jag *är*, men istället att det är min ansats.

Disposition

Uppsatsen kommer att vara upplagd som sådan att jag börjar med ett bakgrunds-avsnitt där jag ger en mycket kort förklaring och bakgrund till varför människor har flytt från Iran. På så sätt ges lite införståelse och bakgrund till vad min empiri och analys senare berättar och diskuterar. Efter det kommer fyra olika rubriker där jag tematiskt analyserar olika delar av mitt resultat. I det första avsnittet "Vi och dem" diskuterar jag uppkomsten av grupper och orsaker till polarisering dem emellan. Jag kommer även att diskutera vilken påverkan det har på integrationen. I det andra avsnittet "Språket som nyckel till samhället" diskuteras vad språket har för roll i integrations-processen, enligt mina informanter, och vad språket innebär

för dem. I det tredje avsnittet "Svennefierade" diskuterar jag mina informanternas upplevelser kring att de blir kritiserade för sin anpassningsförmåga till det svenska samhället av andra invandrare, framförallt personer från andra länder i mellanöstern. I det fjärde och sista tematiska avsnittet "Kulturkompetens" argumenterar jag för att en dubbel kulturtillhörighet kan vara en tillgång samt beskriver mina informanternas egna åsikter kring detta.

Koppling till teori och empiri görs löpande under hela uppsatsen och jag har även valt att presentera några begrepp, som inte förklarats tidigare i uppsatsen, i empiri-delen då jag anser att de hjälper mig att argumentera för specifika fall i de olika teman som presenteras, de har dock ingen central del i uppsatsen. Efter analysen kommer en sammanfattning och konklusions-del där jag sammanfattar och diskuterar vad jag kommit fram till.

Empiri/analys

Bakgrund

Iran var fram till 1979 en monarki och ett, enligt mina informanter, relativt västerländskt och liberalt land. 1979 utbröt en islamisk revolution med målet att avsätta monarkin och istället bli ett teokratiskt land med president och andlig ledare (wali faqih) i toppen. Revolutionen lyckades och resulterade i förföljelse och fängslande av alla som motsatte sig den nya regimen och de nystiftade sharia-lagarna. I samband med revolutionen utnyttjade också Irak den sårbara situation som oroligheterna i Iran innebar och gick till militärt angrepp mot Iran. Kriget med Irak pågick i åtta års tid och närmast stärkte revolutionärernas nationalistiska kamp då de fått en given fiende (URL 1).

Även om presidenten är folkvald i fyra-års-perioder och är den som har den högsta politiska makten måste alla politiska reformer bli godkända av wali faqih, vilket försvårar alla försök att förändra något i landet då den religiöse ledaren ofta är mycket konservativ. 1997-2005 var Mohammad Khatami president och han utmärkte sig genom att ha stort stöd bland kvinnor och unga människor då han var mer vänligt inställd till västvärlden och förespråkade större öppenhet. Under hans tid blev det exempelvis lättare för exil-iranier att kunna återvända till Iran. Alla stora reformer Khatami försökte få igenom stoppades dock av ayatolla Khomeini (wali faqih) och de auktoritära statliga organen svarade på Khatamis liberala reformer med repressioner genom att förbjuda frispråkiga tidningar och öka förföljeserna (ibid).

Allt detta har lett till att många under lång tid har tvingats att fly landet, både av rädsla för kriget men också på grund av att de inte längre kände sig fria varken politiskt eller religiöst på grund av den nya regimen. Enligt Mark Graham och Shahram Khosravi finns det två kategorier av iranska flyktingar 1. Politiska flyktingar som lever i exil på grund av att de var kopplade till regimen som satt innan revolutionen eller för att de var aktivister (oftast vänster-aktivister) och 2. De emigrerande iranierna som flydde militärtjänst/Iran-Irak kriget, etniska minoriteter eller de som helt enkelt flyttade till släktingar i andra länder för att förändra sin livsstandard (1997).

Vi och Dem

Hylland-Eriksens teori om grupperns uppkomster innebär i grund och botten att de existerar i motsättning till varandra, hela deras existens är uppbyggd på gränsdragning och exkludering. Vissa kombinationer av gruppmedlemskap kan därför vara, eller upplevas, som dikotoma (Hylland-Eriksen 2008).

Om vi då applicerar den här teorin på uppkomsten av mellanförskap blir det snabbt uppenbart att det kan vara svårt att tillhöra två olika grupper samtidigt, speciellt om de motsätter sig varandra. Om vi tar etnicitet som exempel är ju själva anledningen till att jag är svensk att jag *inte* är exempelvis spansk, fransk eller engelsk. Det hade inte funnits någon anledning att kalla mig själv svensk om det inte var för att dra en gräns mellan svensk etnicitet och andra etniciteter. Mina informanter däremot, framförallt Mahsa och Amir som är födda i Iran, var onekligen från början endast iranier/perser men efter att ha levt majoriteten av sina liv i Sverige började de tillslut att känna lika mycket (om inte mer) tillhörighet till den svenska kulturen och folket som till den persiska. De ställs då inför dilemman hur man kan vara två saker samtidigt som upplevs som paradoxala, ett dilemma som kan innebära att man istället känner att man hamnar mitt emellan båda. Mahsa berättar i vår intervju att hon tycker det fungerar att vara både svensk och iranier i hennes huvud, men i relation till samhället är det sällan det inte uppstår förvirring eller blir synligt på ett eller annat sätt. Även Nazanin berättar att hon alltid säger att hon kommer från Iran när någon frågar henne utomlands, detta för att undvika förvirring och följdfrågor samt konstateranden att hon inte *ser* svensk ut om hon skulle presentera sig som svensk från början.

Soran Ismail, som är en kurdisk komiker och skribent, problematiserar i sin självbiografi varför många verkar ha så svårt att acceptera att ens etnicitet och nationalitet inte behöver vara samma, han menar att många gärna vill sätta ett *versus* mellan de båda (Ismail 2017, s. 47-49). Min tolkning är att det inte är så många som skiljer på begreppen, att de helt enkelt ser orden som synonyma med varandra. Med den uppfattningen är det per definition omöjligt att vara både kurd och svensk samtidigt. Ismail påpekar också att de som accepterar att han är både och gärna vill att han ska vara hälften av varje, medan han själv argumenterar för att han är 100% av båda då han inte är mindre svensk för att han också är kurd och tvärtom. Han menar också att det kan bli problematiskt med att endast till hälften tillhöra något, han ställer sig själv frågan om man också bara har hälften av rättigheterna då (Ismail 2017, s. 71-74).

Ismails tankar kring detta delas av mina informanter som alla identifierar sig själva som både svenskar och iranier (svensk-iranier), de påpekar dock att det är först i vuxen ålder de kommit fram till detta och vågat stå på sig om sina identiteter samt att det kunde kännas jobbigt och förvirrande när de var yngre. Den diskursiva gränsdragningen som Eastmond, Wittrock, Herzfeld och Lipsky problematiserar är troligtvis en bidragande orsak både till varför andra har svårt att acceptera vissa kombinationer av identiteter, men även varför mina informanter själva har haft svårt att komma fram till hur de identifierar sig själva (Eastmond 2012, Wittrock 2011, Spännar 2001). Med en oklar vardaglig betydelse av begrepp som nationalitet eller etnicitet, samt en integrations-politik med en diskurs som sätter likhetstecken mellan jämställdhet och likhet, blir det mycket problematiskt att orientera sig kring sin egen tillhörighet till dessa kategorier.

Språket som nyckel till samhället

Gemensamt för alla fyra av mina informanter är att de upprepade gånger under intervjuerna uttrycker att de, och deras familjer, ser språk och utbildning som nyckeln till att komma in i samhället. Utifrån vad mina informanter berättat om sina släktingar och iranska vänner verkar det vara en generellt vanlig hållning bland iranier, något som även Mark Graham och Shahram Khosravi bekräftar i sin artikel om den iranska diasporan i Sverige (1997). Nedas uppfattning är exempelvis följande:

”Alltså jag tror, nu vill jag inte prata för alla iranier men, jag tror många av dem är väldigt, såhär, måna om att de måste anpassa sig.. eeh, jag vet många eh, vänner till, familjevänner till mina föräldrar, eh, som bara pratar svenska med sina barn. De är väldigt dåliga på persiska idag, just för att det var tvunget ’ni ska prata svenska, ni ska lära er’” – Neda

Amir anser till och med att man genom att lära sig det svenska språket inte bara hjälper sig själv att komma in i samhället lättare utan att det också är det mest essentiella för att bli accepterad som svensk av andra svenskar. Amir gör också skillnad på att kunna använda språket och att behärska det. Han menar att när man behärskar språket kan man tala för sig själv på ett helt annat vis och på det sättet bekräfta sin egen identitet gentemot andra.

Hassan Hosseini, som är en iransk sociolog, anser att hans brister i det svenska språket är som en vägg mellan honom och samhället. Han menar att han inte kan uttrycka sig så som han vill och att han heller inte uppfattar alla nyanser i svenskan (Spännar 2001, s. 154). Under min intervju med Nazanin kommer vi flera gånger in på vikten av att lära sig språket i det land man bor i. Nazanin uttrycker att hon har väldigt lite förståelse för invandrare som t.ex har bott i Sverige i 15 år och knappt kan någon svenska alls. Hon menar att de alla kommer hit för att få ett bättre liv och att nyckeln till att lyckas i ett nytt land, och för att komma in i samhället, är att lära sig språket. Hon tillägger också att språk öppnar så många dörrar och att det inte går att få ett bättre liv om man: ”lever i sin lilla bubbla”, fast här i Sverige. Även Neda säger i vår intervju att om hon hade flyttat till något annat land så hade hennes största fokus varit att investera i språket först och främst, hon hade inte velat bo i ett land där hon inte kan prata eller umgås med människor. Både Neda och Nazanin verkar lägga vikt vid att kunna kommunicera med människor, de verkar anse att man inte kan få ett bra liv om man inte kan orientera sig i samhället man bor i och att de nästan hade känt sig utlämnade och sårbara om de inte kunde kommunicera. Som att de blev fråntagna sin autonomi om de placerades i ett land där de inte kunde språket.

Språksocialisation är ett begrepp inom antropologisk lingvistik som innebär att man anammar språk och kultur samtidigt och att de inte går att skilja åt. Det innebär också mer eller mindre att man omöjligt kan lära sig ett samhälles kultur utan att lära sig språket, och tvärtom (Spännar 2001, s. 57). Med utgångspunkt i det begreppet bekräftas Nazanins tankar om att språket *de facto* är nyckeln till en lyckad integrering, vilket enligt henne också är det första steget mot ett bättre liv.

Alla mina informanter berättar att deras föräldrar inte kan lika bra svenska som de själva och deras syskon. Det finns många förklaringar till varför det är svårare att lära sig ett andra språk när man är äldre, bland annat finns det teorier om att språkinläringen har en biologiskt styrd ”tidtabell” som innebär att ju yngre man är desto lättare har man för att lära sig nya språk (Spännar 2001, s. 67).

Utöver möjligheten att det faktiskt är svårare att lära sig nya språk och kulturer när man är äldre är det också troligt att man helt enkelt har mindre intresse av att göra det ju äldre man blir. Amir nämner exempelvis sina morföräldrar, som flyttade till Sverige innan han själv flyttade hit med sin mamma och bror, och att de inte haft något intresse av att bli svenskar

eller att integreras över huvudtaget, just för att de var för gamla. Utifrån mina personliga erfarenheter av äldre människor skulle jag vilja påstå att de som regel varken har ork eller intresse för att lära sig nya saker i allmänhet, därför känns det inte speciellt konstigt om det även gäller språk och kultur.

”Svennefierade”

Att en integrering, och kunskap om språket, i samhället man bor i är vägen till ett bättre liv verkar dock inte vara en generell uppfattning bland alla invandrare. Nazanin uttrycker det på följande sätt:

”Folk säger ju såhär; folk från Iran kommer hit och så blir de helt andra människor, ’de är såna där svennefierade iranier’, det är ju det man hör om iranier” - Nazanin

Hon menar dock att det är precis tvärtom. Iranier flydde hit eftersom de innan den nya regimen levde ett liv mer likt det här i Sverige. När det inte längre var tillåtet efter revolutionen flydde de till ett land där de kunde fortsätta att leva fria från förtryck och förföljelse. Graham och Khosravi menar också att iranier är mycket lika svenskar när det kommer till utbildning, val av yrke och hur mycket man reser utomlands osv (1997). Kanske gör dessa likheter att övergången till den svenska kulturen inte blir lika framstående eller svår som för vissa andra kulturer från mellanöstern. Utöver dessa likheter menar de också att många iranier väljer att bli mer västerländska och sekulära (ibid).

Nazanin berättar om sin pappa som vägrat att be på jobbet (efter att det blev obligatoriskt i Iran) eftersom han inte var troende. Som en bestraffning blev han då degraderad från sin tjänst som elektriker och fick istället bli vaktmästare. Idag är Nazanins pappa emot religion, han anser inte att det är något som kan tvingas på personer, han respekterar dock de som är troende. Även Nedas pappa har en negativ inställning till religion och anser att: ”religion bara skapar problem i världen”, som Neda uttryckte det. Kanske är det just den påtvingade delen av religionen som gjort att vissa iranier väljer att bli mer sekulära, då de helt enkelt nu har möjlighet att välja själva.

Soran Ismail berättar i sin själv-biografi att han blev pikad av sina vänner med invandrarbakgrund när han var yngre för att han ”lekte svenne”, något som gjorde honom förundrad då han aldrig riktigt förstod varför det var något dåligt (Ismail 2017, s. 64). Gårdman, Johansson, Seyfeddini och Sundén har skrivit om muslimska friskolor i Sverige där många av föräldrarna har valt friskolorna av rädsla för att barnen ska bli *för* integrerade i det svenska samhället om de går i de kommunala skolorna, och därmed också förlora sin muslimska identitet (2002, s. 42-43). Kanske är det just den sekulära delen av de ”svennefierade iranierna” som känns främmande för invandrarna från andra mellanöstern-länder, då det är mycket vanligt att vara väldigt troende i de flesta länder där. Möjligen är det också en vanlig uppfattning bland vissa invandrare att en integrering i det svenska samhället är lika med att förlora sin ursprungliga identitet, och i så fall kanske det är anledningen till varför många ser de ”svennefierade iranierna” som något negativt.

Måhända kan det vara så att de andra invandrarna anser att det är negativt att iranierna integreras i det svenska samhället eftersom de då blir tillhörande ”den andra sidan” av polariseringen. Iranierna hamnar, i och med integreringen, alltmer i samma kategori som svenskarna, medan de som inte integreras fortfarande tillhör den exkluderade minoriteten. Det är möjligt att fientligheten mot de ”svennefierade iranierna” beror på en diskrepans mellan hur de andra invandrarna identifierar iranier, vilket troligtvis är som en del av gruppen invandrare, och hur iranierna själva identifierar sig.

Iranierna själva verkar dock inte se några problem i att både integreras i det svenska samhället och bibehålla sin persiska/iranska identitet, enligt mina informanter behöver det inte vara ett val av antingen eller.

Integrering, så som jag har uppfattat det att mina informanter ser på det, innebär som jag förklarar i teori-delen, utifrån Fog Olwigs argument, att man anammar svenska värderingar och sociala normer (Fog Olwig 2012). Vad som dock verkar vara den essentiella skillnaden på iraniernas uppfattning och de som kritiserar dem är att det inte innebär att man glömmer eller försummar de ursprungliga värderingarna eller normerna. Inte heller betyder det att man säger upp kontakten med sin ursprungliga kultur/ethnicitet. Iraniernas definition verkar snarare innebära en anpassning, inte ett byte, som de som kritiserar dem verkar tycka. När jag och Neda diskuterar att hon ofta får höra från personer från andra mellanöstern-länder att iranier ”leker svennar” uttrycker hon det följande:

”...jag tycker inte att det har att göra med att man är ’försvenskad’, absolut inte.. För att man... vi har anpassat oss, och det är inget.. alltså jag menar.. det är inget illa menat mot andra mellanöstern-länder men jag får höra det väldigt ofta ’ja men ni leker svenskar, och ni är det..’. Jag tycker, alltså det är.. helt svart på vitt, det är liksom.. vad har det med saken att göra? Det är inget fel med att.. liksom.. anpassa sig, men ändå har vi ju kvar vår egen kultur också. Jag firar persiskt nyår, eh, och det betyder inte att vi har blivit ’försvenskade’, jag menar vi firar det, men vi firar även jul” – Neda

Även Nazanin berättar att de firar alla högtider, svenska som persiska, och att det varit viktigt framförallt för hennes mamma att hålla båda kulturerna vid liv.

”...hon tycker det är viktigt, hon bara, eh ’när du är i Iran då ska du följa persiska typ såhär..traditioner..’. Hon följer ju båda, såhär stora grejer, så när det är julafton så följer hon julafton. Är det nåt såhär.. persiskt.. nyår, så följer hon det.. Hon gör alla bitar, hon menar man ska ju inte glömma den ena eller den andra. Hon bara ’nu är vi i Sverige, och du har ju varit här hela ditt liv’ och hon bara ’och vi har ju varit här ganska stor del’, mer än hälften.. nästan hälften av deras liv. Eh, så det är typ det att.. man har.. vi har fått in det flätat på ett sätt så att det blir typ ett, det finns knappt det ena eller det andra längre” – Nazanin

Resocialisering innebär, som jag tidigare förklarat, att man internaliserar en ny verklighet/värld som man exponerats för. Kanske är det just en resocialisering som iranierna har lyckats med. Deras sätt att anpassa sig till den svenska kulturen samt andras upplevelser av iranier som ”svennefierade”, kan möjligen kopplas till en utvecklad förmåga att resocialisera sig och att internalisera det svenska samhället och den svenska kulturen (Gårdman, Johansson, Seyfeddini, Sundén 2002, s. 10).

Mahsa ser inte heller någon anledning till att behöva välja mellan sina identiteter, mer än när hon själv vill göra det. Vi pratar också om hennes barn, som har två föräldrar med olika etniska bakgrunder, och att hon tycker att de får välja själva vilken/vilka identiteter de identifierar sig med.

”.. det är liksom, jag är både och..åh.. jag behöver inte välja och liksom.. Och det är jag som gör de valen när jag väljer, eh.. det är mycket på den nivån. Åh..

och mina barn likadant, jag menar de.. jag pratar persiska med dem men.. de är.. om, om de är födda i Sverige, och om de säger att de är svenskar, då kommer inte jag.. då får.. det är ju deras, liksom.. val” – Mahsa

Som nämnt tidigare argumenterar Hylland-Eriksen för att minoriteter är lättare att identifiera än majoriteter (2008, s. 56), det förklarar exempelvis varför mina informanter upplever att de måste försvara sin svenskhet i Sverige, då de rent utseendemässigt ser ut att ha ett icke-nordiskt ursprung och därmed tillhör minoriteten, medans de när de hälsar på i Iran blir kallade för svenskar/européer på grund av sitt habitus och sociala beteende. I Iran tillhör de alltså också en minoritet eftersom det blir märkbart att de inte är uppväxta där.

Kulturkompetens

Inte heller att framgångsrikt internalisera det nya samhället man hamnat i genom en resocialisering innebär dock att man förlorar sin ursprungliga identitet och kultur, även om man lärt sig att manövrera den nya kulturen och dess samhälle. Faktum är att mina informanter generellt ser sin dubbla kulturtillhörighet som något positivt och som något som styrker och berikar deras tillvaro. När vi pratar om den dubbla tillhörigheten och mellanförskap uttrycker sig Amir följande:

”Jag ser det bara som en styrka, verkligen, bara som en styrka för.. I vissa rum så är jag exkluderad, absolut, i vissa rum så är jag väldigt inkluderad. Men det är det här, mellantinget, som är det.. som är det som är spännande, eh, jag kan ju tolka saker utifrån två olika perspektiv hela tiden. Kulturellt, språkmässigt, bakgrund, relationsmässigt, alla de, alla de sakerna.. kan jag tolka utifrån, eh, iranska Amir eller den svenska Amir åh... det.. det är bara en styrka känner jag.” - Amir

Han påpekar dock, som nämnts tidigare, att det tog ett tag innan han började se det som en styrka och att när han var yngre kunde det ibland kännas tufft och förvirrande. Spännar benämner, likt Amir, den dubbla kulturtillhörigheten som något positivt eftersom det är som att leva med två livsvärldar samtidigt, vilket innebär att man kan se verkligheten från två olika perspektiv (Spännar 2001, s. 40-41). Hon använder även begreppet *kulturkompetens* för att

beskriva hur dubbel kulturtillhörighet kan vara en tillgång (2001, s. 210). Även Graham och Khosravi menar att mellanförskap inte nödvändigtvis behöver betyda lidande utan istället innebära en utökad kreativitet och vision (1997).

Förutom kulturkompetens menar Spännar också att hennes informanter verkar ha en högt utvecklad social förmåga tack vare sin dubbeltillhörighet (2001, s. 209). När jag värderar om det även stämmer på mina informanter kommer jag till insikt med att de alla har yrken som faktiskt kräver en viss nivå av social kompetens och förmåga, då de på olika sätt har mer eller mindre medlande yrken. De jobbar trots allt som säljare, sociolog, med integration och som gränskontrollant som aspirerar till polis, vilka som sagt alla är yrken som kräver en viss social kompetens/förståelse. Även om det inte finns några belegg för att påstå att de fått den sociala förmågan tack vare sin dubbla kulturtillhörighet, stänger det inte heller möjligheten för att det finns ett kausalt samband.

Spännar påpekar visserligen att det i vissa fall även kan innebära extra hantering av tvetydigheter att leva i ett mellanförskap, precis som Amir berättade om tiden då han var yngre (Spännar 2001, s. 40-41). Att flytta ifrån sin ursprungliga tillhörighet behöver givetvis inte alltid leda till att man får en dubbel tillhörighet, det kan som sagt också betyda att man förlorar den enda tillhörigheten man hade. Enligt Olivier Roy, som är en fransk expert på islamistisk terror, kan oförmågan att knyta an till varken sitt nya land eller sitt ursprungsland riskera att personen hamnar i vad han kallar för ett "identitetsvakuum" (Ismail 2017, s. 69). Jag uppfattar begreppet som en ytterst negativ motsats till mellanförskapet då det enligt Roy är den största grogrunden till extremism. Istället för att anamma båda kulturerna och vända mellanförskapet till en tillgång för att förstå saker från flera perspektiv, innebär identitetsvakuumet att man inte knyter an till någon av dem och att ingenting därför känns bekant eller förståeligt längre.

Mahsa berättade i vår intervju om att hon kände en ovilja mot att bo i Sverige när hon var yngre, hon föreställde sig alltid att hon skulle bo någon annanstans. Hon flyttade mycket riktigt också utomlands så fort hon gått ur gymnasiet. När hon sedan själv blev gravid värderade hon vilket land som skulle vara bäst för hennes barn att växa upp i och bestämde sig då för att flytta tillbaka till Sverige. Idag känner hon inte längre samma ovilja som när hon var liten, vi diskuterade att det kanske kan bero på att det den andra gången var ett frivilligt val att flytta, till skillnad från när hennes föräldrar fick fly kriget och komma till Sverige.

Mahsa var bara 9 år när de flydde från Iran, hon blev då fråntagen hela sin sociala samhörighet och liv, så att hon kände en ovilja mot att bo här är kanske egentligen ganska logiskt. Av samma anledning är det också förståeligt varför vissa flyktingar känner en ovilja mot det land de flytt till, flyktingar har ju sällan valet att bo kvar där de bor och de blir därmed fråntagna hela sina liv och samhörigheter mot sin vilja (Spännar 2001, s. 117-118).

Trots att Mahsa som barn föreställde sig själv bo i något annat land än Sverige när hon blev äldre funderade hon inte så mycket på att flytta tillbaka till Iran. Graham och Khosravi menar att iranier ofta ser Iran som ett hem för nostalgi och ursprung men att de flesta iranier också ser det land de flyttat till som hem för att det där finns alla typer av möjligheter samt trygghet för deras familjer (1997). Spännar skriver att ”man känner sig hemma där man trivs” (2001, s. 208), vilket det nog ligger mycket i. De iranier som flydde Iran kände sig inte längre hemma eller trygga där efter att den nya regimen tagit över, många flydde för att få en nystart och började därför se sitt nya land som hem. Dessutom har den iranska diasporan vuxit sig så stor att det nästan blivit en del av deras kultur att bo, studera, bilda familj och göra karriär någon annanstans än i Iran (Graham & Khosravi 1997). Mahsa berättar dock att det är många som för kampen mot regimen vidare från sina nya länder, så hoppet bland diaspora-befolkningen om att någon gång flytta tillbaka till ett fritt Iran verkar inte ha dött ut helt ännu.

Sammanfattning och konklusion

Jag har i den här uppsatsen gett en förståelse för varför iranier har flytt Iran och hur de ser på möjligheten och nödvändigheten att integreras i det nya samhället de emigrerat till. Jag har också argumenterat för att grupperingars polarisering, samt invandrings-politikens diskursiva polarisering, är delaktig i att skapa mellanförskap då själva avgränsningen grupper emellan kan bli problematisk för någon med dubbel kulturtillhörighet. Det har också diskuterats att alla invandrare inte delar iraniernas uppfattning kring integrering som en nödvändighet för ett bra liv, och att de får utstå kritik för sin anpassning till Sverige av andra personer från mellanöstern. Sist men inte minst har jag diskuterat hur en dubbel kulturtillhörighet kan vara en tillgång eftersom det ger flera perspektiv att se på allting, så kallad kulturkompetens. Det har också diskuterats att ett mellanförskap dock inte alltid leder till dubbel kulturtillhörighet utan också kan innebära att man förlorar den enda tillhörigheten man haft. Jag avslutade också

med att berätta mer generellt hur den iranska diasporan ser på sin tillvaro samt möjligheten att någon gång flytta tillbaka till Iran.

Som svar på uppsatsens ursprungliga frågeställningar har jag alltså kommit fram till att iranier i Sverige verkar se integrering som en nödvändighet för att komma in i samhället. Att komma in i samhället och lära sig att orientera sig i det, genom exempelvis utbildning och att lära sig språket, verkar vara hur de uppfattar definitionen av integration i stort. Dessutom verkar det också vara deras uppfattning om hur man lyckas få ett bättre liv än det man flydde ifrån. För att bli integrerade anser de att språket har en essentiell roll då de inte hade känt sig trygga eller självständiga i ett samhälle där de inte kan kommunicera med andra människor.

Dessutom kan de genom att behärska språket också bli bekräftade av fler människor som svenskar, även om det inte är en garanti då de många gånger ändå blir tvungna att försvara sin svenskhet. Att ha en dubbel kulturtillhörighet verkar inte vara speciellt problematiskt för iranier, de ser inte ett anammande av den svenska kulturen som ett hot mot sin ursprungliga kulturella/etniska identitet utan menar att man kan vara både och. Dessutom ser de den dubbla tillhörigheten som en styrka då de kan se allt i livet med två olika perspektiv.

Då detta är en mycket komprimerad studie anser jag inte att materialet jag har baserat mitt resultat på räcker till för att konstatera ett entydigt svar. Det går exempelvis både att tolka iraniernas integrering som att de eventuellt redan från början var mer lika oss i Sverige än många andra länder från mellanöstern och övergången därför inte blev lika stor. Det går även att tolka det som att iranier helt enkelt har en förmåga att lätt anpassa sig till andra samhällen. Mitt resultat är därför bara till viss del generaliserbart eftersom det är en så komprimerad studie. Resultatet pekar därmed snarare på observerade tendenser, utifrån mina informanter, än på obestridlig fakta.

Ytterligare en tendens som jag uppmärksammat i denna studie, men inte haft tid eller möjlighet att undersöka vidare, är att personer från andra mellanöstern-länder verkar se integrering som något negativt. Det hade varit intressant att forska kring orsaken/anledningen till deras fientliga/negativa inställning till att iranierna, enligt dem, blivit ”svennefierade”. Jag kan i nuläget endast spekulera i varför detta uppstår, samt vad anledningen till de känslorna är. Jag hade därför, i en mer fördjupad studie, önskat att undersöka det vidare.

Bibliografi

Berger, Peter & Luckmann, Thomas (1991). *The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge*. Clays Ltd: London

Eastmond, Marita (2012). *Egalitarian ambitions, constructions of difference: The paradoxes of refugee integration in Sweden*. I: Migration, Family and the Welfare State: Integrating Migrants and Refugees in Scandinavia. Red. Fog Olwig, Karen, Birgitte Romme Larsen och Mikkel Rytter. London och New York: Routledge

Fog Olwig, Karen (2012) *'Integration': Migrants and Refugees between Scandinavian Welfare Societies and Family Relations*. I: Migration, Family and the Welfare State: Integrating Migrants and Refugees in Scandinavia. Red. Fog Olwig, Karen, Birgitte Romme Larsen och Mikkel Rytter. London och New York: Routledge

Gårdman, Anna & Johansson, Mats & Seyfeddini, Neda & Sundén, Elinor (2002). *Muslimers integrering i det svenska samhället: En diskussion, ur fyra perspektiv, som behandlar livsvillkor och identitet*. Institutionen för tematisk utbildning och forskning: Linköpings Universitet

Graham, Mark & Khosravi, Shahram (1997). *Home is where you make it: Repatriation and diaspora culture among iranians in Sweden*. Journal of refugee studies Vol. 10, No. 2: 115-133

Hylland-Eriksen, Thomas (2008). *Rötter och fötter: Identitet i en föränderlig tid*. ScandBook AB: Smedjebacken

Ismail, Soran (2017). *Absolut svensk: En ID-handling*. Scandbook AB: Falun

Spännar, Christina (2001). *Med främmande bagage: Tankar och erfarenheter hos unga människor med ursprung i annan kultur eller Det postmoderna främlingskapet*. Sociologiska institutionen: Lunds universitet

Wittrock, Hanna (2011). *Säg inte mötesplats! Teater och integration i ord och handling*. Media-tryck Lunds universitet: Lund

URL (1): <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/iran#statsskick-och-politik> (2017-12-26)

URL (2): <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/etnicitet> (2017-12-27)

URL (3): <https://www.ne.se/s%C3%B6k/?t=uppslagsverk&q=nationalitet> (2017-12-27)